

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER

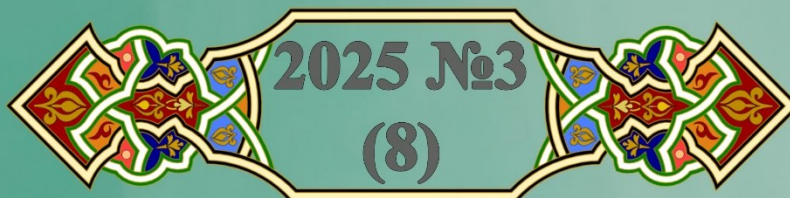
p-ISSN 2992-9229

e-ISSN 3060-5318

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

Xalqaro ilmiy jurnal

Samarqand-2025

p-ISSN 2992-9229

e-ISSN 3060-5318

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

XALQARO ILMIY JURNALI

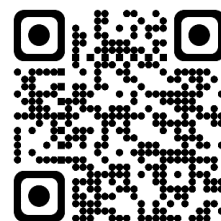
“TURKOLOGICAL RESEARCH” INTERNATIONAL SCIENTIFIC
JOURNAL

ULUSLARARASI “TÜRKOLJİ ARAŞTIRMALARI” DERGİSİ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Jurnal rasmiy sayti: <https://turkologiya.samdu.uz/>

SAMARQAND – 2025

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “TURKOLOGICAL RESEARCH”
ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Bosh muharrir:	Bosh muharrir o‘rinbosari:
Juliboy ELTAZAROV <i>f.f.d., professor (O‘zbekiston)</i>	Roxila RUZMANOVA <i>f.f.n., dotsent (O‘zbekiston)</i>
TAHRIRIYAT KENGASHI:	
Rustam XALMURADOV – t.f.d., professor, Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti rektori (O‘zbekiston); Hakim XUSHVAQTOV – f.m.f.d., professor, Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektori (O‘zbekiston); Akmal AHATOV – t.f.d., professor, Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti xalqaro hamkorlik bo‘yicha prorektori (O‘zbekiston); Muslihiddin MUHIDDINOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Ibodulla MIRZAYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Shuhrat SIROJIDDINOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Suyun KARIMOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Murodqosim ABDIYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Azamat PARDAYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Musa YULDASHEV – f.f.n., professor (O‘zbekiston); Dilfuza DJURAKULOVA – t.f.n., professor (O‘zbekiston); Aftondil ERKINOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Qosimjon SODIQOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);	Muhabbat QURBONOVA – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Ali AKAR – f.f.d., professor (Turkiya); Abduselam ARVAS – f.f.d., professor (Turkiya); Funda TOPRAK – f.f.d., professor (Turkiya); Musa Shamil YUKSEL – f.f.d., professor (Turkiya); Temur KOJAO‘G‘LI – f.f.d., professor (AQSH); Hayrunnisa ALAN – f.f.d., professor (Turkiya); Varis CHAKAN – f.f.d., professor (Turkiya); Almaz ULVI – f.f.d., professor (Ozarbayjon); Emrah YILMAZ – Phd, dotsent (Turkiya); Foziljon SHUKUROV – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Dilshod XURSANOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Shahnoza XUSHMURODOVA – DSc, professor (O‘zbekiston); Dinara ISLAMOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Feruza JUMANIYAZOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Istoda RASULOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Dilorom MUMINOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Zarifa XUSANOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Feruza MANUKYAN – Phd (O‘zbekiston); Mas’ul muharrir: PhD, dotsent Zokir BAYNAZAROV (O‘zbekiston); Texnik xodim: Raxmatulla SHOKIROV (O‘zbekiston).

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL RESEARCH”

ULUSLARARASI “TÜRKOLÖJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Главный редактор:

Жулибой ЭЛТАЗАРОВ

д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Заместитель главного редактора:

Рохила РУЗМАНОВА

к.ф.н., доцент (Узбекистан)

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Рустам ХАЛМУРАДОВ – д.т.н., профессор, ректор Самаркандского государственного университета имени Ш.Рашидова (Узбекистан);

Хаким ХУШВАКТОВ – д.ф.-м.н., профессор, проректор по научной работе и инновациям Самаркандского государственного университета имени Ш.Рашидова (Узбекистан);

Акмал АХАТОВ – д.т.н., профессор, проректор по международному сотрудничеству Самаркандского государственного университета имени Ш.Рашидова (Узбекистан);

Муслихиддин МУХИДДИНОВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);

Ибодулла МИРЗАЕВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);

Шухрат СИРОЖИДДИНОВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);

Суюн КАРИМОВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);

Муродкасым АБДИЕВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);

Азамат ПАРДАЕВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);

Муса ЮЛДАШЕВ – к.ф.н., профессор (Узбекистан);

Дилфуза ДЖУРАКУЛОВА – к.и.н., доцент (Узбекистан);

Афтондил ЭРКИНОВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);

Касимжон СОДИКОВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);

Мухаббат КУРБАНОВА – д.ф.н., профессор (Узбекистан);

Али АКАР – д.ф.н., профессор (Турция);

Абдуселам АРВАС – д.ф.н., профессор (Турция);

Фунда ТОПРАК – д.ф.н., профессор (Турция);

Муса Шамиль ЮКСЕЛЬ – д.ф.н., профессор (Турция);

Темур КОДЖАОГЛУ – д.ф.н., профессор (США);

Хайрунниса АЛАН – д.ф.н., профессор (Турция);

Варис ЧАКАН – д.ф.н., профессор (Турция);

Алмаз УЛЬВИ – д.ф.н., профессор (Азербайджан).

Эмрах ЙИЛМАЗ – PhD, доцент (Турция);

Фозилжон ШУКУРОВ – PhD, доцент (Узбекистан);

Дилшод ХУРСАНОВ – PhD, доцент (Узбекистан);

Шахноза ХУШМУРОДОВА – DSc, профессор (Узбекистан);

Динара ИСЛАМОВА – PhD, доцент (Узбекистан);

Феруза ДЖУМАНИЯЗОВА – PhD, доцент (Узбекистан);

Истода РАСУЛОВА – PhD, доцент (Узбекистан);

Дилором МУМИНОВА – PhD, доцент (Узбекистан);

Зарифа ХУСАНОВА – PhD, доцент (Узбекистан);

Феруза МАНУКЯН – Phd (Узбекистан);

Ответственный редактор: PhD, доцент **Зокир БАЙНАЗАРОВ** (Узбекистан)

Технический персонал: **Рахматулла ШОКИРОВ** (Узбекистан)

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL RESEARCH”

ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSSEL DERGİSİ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ”

Chief Editor:/ Deputy Chief Editor:

Prof. Dr. Juliboy ELTAZAROV (Uzbekistan)

Ass. Prof. Dr. Rokhila RUZMANOVA (Uzbekistan)

Baş Editör:/ Baş Editör Yardımcısı:

Prof. Dr. Juliboy ELTAZAROV (Özbekistan)

Doç. Dr. Rohila RUZMANOVA (Özbekistan)

EDITORIAL TEAM:/ BİLİM KURULU:

Prof. Dr. Rustam KHALMURADOV – Rector of Samarkand State University named after Sh.Rashidov (Uzbekistan);

Prof. Dr. Hakim KHUSHVAKTOV – Vice-Rector for Research and Innovation, Samarkand State University named after Sh.Rashidov (Uzbekistan);

Prof. Dr. Akmal AKHATOV – Vice-Rector for International Cooperation of Samarkand State University named after Sh.Rashidov (Uzbekistan);

Prof. Dr. Muslihiddin MUKHIDDINOV (Uzbekistan)

Prof. Dr. Ibodulla MIRZAEV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Shukhrat SIROJIDDINOV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Suyun KARIMOV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Murodkasim ABDIEV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Azamat PARDAEV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Musa YULDASHEV (Uzbekistan);

Ass. Prof. Dr. Dilfuza DJURAKULOVA (Uzbekistan);

Prof. Dr. Aftondil ERKINOV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Kasimjon SODIKOV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Muhabbat KURBANOVA (Uzbekistan);

Prof. Dr. Ali AKAR (Turkey);

Prof. Dr. Abdusalam ARVAS (Turkey);

Prof. Dr. Funda TOPRAK (Turkey);

Prof. Dr. Musa Shamil YUKSEL (Turkey);

Prof. Dr. Temur KOJAOGU (USA);

Prof. Dr. Hayrunnisa ALAN (Turkey);

Prof. Dr. Varis CHAKAN (Turkey);

Prof. Dr. Almaz ULVI (Azerbaijan);

Ass. Prof. PhD. Emrah YILMAZ (Turkey);

Ass. Prof. PhD. Foziljon SHUKUROV (Uzbekistan);

Ass. Prof. PhD. Dilshod KHURSANOV (Uzbekistan);

Ass. Prof. PhD. Shakhnoza KHUSHMURODOVA (Uzbekistan);

Ass. Prof. PhD. Dinara ISLAMOVA (Uzbekistan);

Ass. Prof. PhD. Feruza JUMANIYAZOVA (Uzbekistan);

Ass. Prof. PhD. Istoda RASULOVA (Uzbekistan);

Ass. Prof. PhD. Dilorom MUMINOVA (Uzbekistan);

Ass. Prof. PhD. Zarifa HUSANOVA (Uzbekistan);

PhD. Feruza MANUKYAN (Uzbekistan);

Managing editor: *Ass. Prof. PhD. Zokir BAYNAZAROV* (Uzbekistan)

Technical staff: **Rakhmatulla SHOKIROV** (Uzbekistan)

Prof. Dr. Rustam HALMURADOV – Ş.Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Rektörü (Özbekistan);

Prof. Dr. Hakim HUŞVAKTOV – Ş.Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Araştırma ve İnovasyondan Sorumlu Rektör Yardımcısı (Özbekistan);

Prof. Dr. Akmal AHATOV – Ş.Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Uluslararası İşbirliğinden Sorumlu Rektör Yardımcısı (Özbekistan);

Prof. Dr. Muslihiddin MUHİDDİNOV (Özbekistan);

Prof. Dr. İbodulla MİRZAYEV (Özbekistan);

Prof. Dr. Şuhrat SİROCİDDİNOV (Özbekistan);

Prof. Dr. Suyun KARİMOV (Özbekistan);

Prof. Dr. Murodkasım ABDİYEV (Özbekistan);

Prof. Dr. Azamat PARDAYEV (Özbekistan);

Prof. Dr. Musa YULDAŞEV (Özbekistan);

Doç. Dr. Dilfuza CURAKULOVA (Özbekistan);

Prof. Dr. Aftondil ERKİNOV (Özbekistan);

Prof. Dr. Kasimcon SODİKOV (Özbekistan);

Prof. Dr. Muhabbat KURBANOVA (Özbekistan);

Prof. Dr. Ali AKAR (Türkiye);

Prof. Dr. Abdusalem ARVAS (Türkiye);

Prof. Dr. Funda TOPRAK (Türkiye);

Prof. Dr. Musa Şamil YÜKSEL (Türkiye);

Prof. Dr. Timur KOC AOĞLU (ABD);

Prof. Dr. Hayrunnisa ALAN (Türkiye);

Prof. Dr. Varis ÇAKAN (Türkiye);

Prof. Dr. Almaz ÜLVİ (Azerbaycan);

Doç. Dr. Emrah YILMAZ (Türkiye);

Doç. Dr. Fozilcon ŞUKUROV (Özbekistan);

Doç. Dr. Dilşod HURSAVOV (Özbekistan);

Prof. Dr. Şahnoza HUŞMURODOVA (Özbekistan);

Doç. Dr. Dinara İSLAMOVA (Özbekistan);

Doç. Dr. Feruza CUMANIYAZOVA (Özbekistan);

Doç. Dr. Istoda RASULOVA (Özbekistan);

Doç. Dr. Dilorom MUMİNOVA (Özbekistan);

Doç. Dr. Zarifa HUSANOVA (Özbekistan);

Dr. Feruza MANUKYAN (Özbekistan);

Sorumlu Editör: *Doç., Dr. Zokir BAYNAZAROV* (Özbekistan)

Teknik Personel: **Rahmatullah ŞOKİROV** (Özbekistan)

MUNDARIJA | CONTENT | İÇERİK | СОДЕРЖАНИЕ

TURKIY XALQLARNING QADIMIY TARIXI

YULDASHEV Muso, YULDASHEVA Dilshoda

TURKIYLAR UZOQ O‘TMISH SIVILIZATSIYASINING SHOHIDI (SHUMER, ETRUSK, SHIMOLIY AMERIKA HINDU VA TURKIY TILLARI QIYOSIDA).....7

SAYFULLAEV Baxtiyor, ERGASHEV Odil, UNGALOV Lazizbek

QO‘SHRABOT TUMANINING QADIMGI TOSH (PALEOLIT) DAVRI YODGORLIKLARI15

TURK DUNYOSI TADQIQOTLARI

Gulnoz SATTOROVA

RIZO NURNING ADABIYOTSHUNOSLIKKA DOIR TADQIQOTLARI.....23

Emrah YILMAZ

DİLİN İÇ YÜZÜ VE KULLANIM ALANLARI29

G‘AFFOROV Alisher

BADIIY ASAR NOMI SIFATIDA QO‘LLANAYOTGAN BIRIKMASHAKLLARNING AYRIM FUNKSIONAL-SEMANTIK XUSUSIYATLARI.....41

ODINAYEV Chingiz

TURK XOQONLIGI DAVRIDA SUG‘D VOHA HUKMDORLIGINING UNVONLAR TIZIMI47

Muhammadixon BUZRUKOV

SA‘DUDDIN MAS‘UD TAFTAZONIYNING SAMARQAND DAVLAT UNIVERSITETIDA SAQLANAYOTGAN RIYOZIYOT ILMIGA OID QO‘LYOZMA ASARI XUSUSIDA.....54

ABBOSOV Habibullo

SOHIBQIRON AMIR TEMUR MA‘NAVIY DUNYOSI ALISHER NAVOIY TALQINIDA60

SAFAYEV Mansur

TURKISTON GILAM SAN‘ATI: KOLLEKSIONERLIK VA KO‘RGAZMALAR FAOLIYATI KONTEKSTIDA.....67

ДОСПАНОВ Октябрь

ИСТОРИКО-ЭТНОГРАФИЧЕСКИЙ И КУЛЬТУРНЫЙ АНАЛИЗ ТРАДИЦИОННОГО РЫБОВОДСТВА У НАРОДОВ ЮЖНОГО ПРИАРАЛЬЯ75

FURKATOVA Maxliyo

THE UZBEK ACCUSATIVE CASE IN ENGLISH: A CONTRASTIVE-TYPOLOGICAL STUDY.....83

MUXAMMADIYEV Nodir

QASHQADARYO VILOYATI O‘ZBEK SHEVALARIDAGI O‘ZLASHMA SO‘ZLAR SEMANTIKASI90

Uzm. Esra Yarız

BEDRİYE NAİM MUTLU‘NUN “BİTMEYEN HİKÂYELER” VE “AİLE AĞACI” KİTAPLARI ÜZERİNE İNCELEMELER95

Zeynep GÜLER

SEVİNÇ ÇOKUM‘UN HİLAL GÖRÜNÜNCÜ ROMANINDA TÜRKÇÜ TAVIRI.....102

ADABIY ALOQALAR, QIYOSIY TILSHUNOSLIK VA ADABIYOTSHUNOSLIK

SATTOROV Begzod

XITOY VA TURKIY ADABIYOTDA KONNOTATIV NOMINATSIYA: MAQOLLAR VA SHE‘RIYAT KONTEKSTIDA TADQIQOT108

Foziljon SHUKUROV

“JAVOBIYA” AN‘ANASINING MOVAROUNNAHR SHOIRLARI IJODIDAGI O‘RNI115

BAYIMBETOVA Mexriban

THE FORMATION SYSTEM OF IMITATIVE WORDS IN THE ENGLISH AND KARAKALPAK LANGUAGES.....120

РАДЖАБОВ Анвар

РЕЦЕПЦИЯ ТЮРКО-ПЕРСИДСКОЙ ПОЭЗИИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ РУССКИХ ПОЭТИЧЕСКИХ ПЕРЕВОДОВ128

AZIZ MUSHTARIY!

Ushbu sonning asosiy o'qi, tilning badiiy chuqurligi bilan tarixning qadimiy izlarini birlashtiruvchi o'ziga xos tadqiqotlardan tashkil topgan. She'riyatda til birliklarining takrori va konnotativ quvvati, Alisher Navoiyning ulug' hukmdor Amir Temurning ma'naviy dunyosiga doir sharhlari, Turk-fors she'riyatining ruscha tarjimalari ushbu yozuvning adabiyot kategoriyasidagi asosiy doirasini shakllantirgan. Shu bilan birga, Xitoy va turkiy adabiyotdagi konnotativ nominatsiya, ingliz va qoraqalpoq tillaridagi taqlid so'zlarning yasalish tizimi qiyosiy ravishda ko'rib chiqilgan. Tarix va arxeologik tadqiqotlar orqali turkiy xalqlarning qadimiy Shumer va Etrusk tillari bilan qurgan sivilizatsion aloqasiga diqqat jalb etilgan. Turk Xoqonligi davridagi Sug'd unvonlar tizimlari o'rganilgan va Qo'shrabat hududidagi Paleolit davriga oid arxeologik topilmalar vositasida madaniy merosimizning turli qatlamlari ko'z oldiga keltirilgan. Yakunda; Turkiston gilam san'atining kolleksiyonerlik kontekstidagi qadri, Samarqandda topilgan noyob matematika qo'lyozmasining muhtevosi, badiiy asarlar nomining funksional xususiyatlari, tilning ichki mohiyati va qo'llanish sohalari, Qashqadaryo shevalaridagi o'zlashma iboralarning semantikasi bilan to'ldirilgan ushbu boy to'plam, o'quvchilarga madaniy va ilmiy jihatdan turli xil istiqbollarni taqdim etmoqda.

TAHRIRIYAT

DEAR READER!

The central axis of this issue consists of original research that integrates the artistic depth of language with the ancient traces of history. The recurrence and connotative power of linguistic units in poetry, Alisher Navoi's commentaries on the spiritual world of the great ruler Amir Timur, and the reception of Turco-Persian poetry through Russian translations have formed the core framework for the literature category of this writing. Furthermore, connotative nomination in Chinese and Turkic literature, and the word-formation system of imitative words in the English and Karakalpak languages have been comparatively addressed. Through historical and archaeological studies, attention has been drawn to the civilizational connection established by the Turkic peoples with the ancient Sumerian and Etruscan languages. The titles of the Sogdian rulers during the Turkic Khaganate period have been examined, and various layers of our cultural heritage have been brought to light through Paleolithic archaeological findings in the Qushrabad region. Finally; this rich compilation, completed with the value of Turkestan carpet art in the context of connoisseurship, the content of a rare mathematics manuscript found in Samarkand, the functional characteristics of artistic work titles, the inner essence and areas of use of language, and the semantics of non-literal expressions in the Kashkadarya dialects, offers various perspectives to readers from a cultural and scientific standpoint.

EDITORIAL BOARD

SEVGİLİ OKUYUCU!

Bu sayının ana eksenini, dilin sanatsal derinligi ile tarihin kadim izlerini birleştiren özgün araştırmalardan oluşmaktadır. Şiirde dil birliklerinin tekrarı ve çağrışımsal gücü, Alî Şîr Nevâî'nin büyük hükümdar Emir Timur'un manevi dünyasına dair yorumları, Türk-Fars şiirinin Rusça çevirileri konuları yazının edebiyat kategorisindeki temel çerçevesini oluşturmuştur. Bununla birlikte Çin ve Türk edebiyatındaki konnotatif adlandırma, İngilizce ve Karakalpakça'daki yansıma sözcüklerin yapısı karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Tarih ve arkeoloji çalışmaları üzerinden Türklerin kadim Sümer ve Etrusk dilleriyle kurduğu medeniyet bağlantısına dikkat çekilmiştir. Türk Kağanlığı dönemindeki Soğd unvan sistemleri incelenmiş ve Kuşrabad bölgesindeki Paleolitik döneme ait arkeolojik bulgular aracılığıyla kültürel mirasımızın farklı katmanları gözler önüne serilmiştir. Son olarak; Türkistan kilim sanatının koleksiyonerlik bağlamındaki değeri, Semerkant'ta bulunan nadir bir matematik el yazmasının muhtevası, bediî eserlerin işlevsel özellikleri, dilin iç yüzü ve kullanım alanları, Kaşkadarya ağızlarındaki dolaylı anlatımların semantiği ile tamamlanan bu zengin seçki, okuyuculara kültürel ve bilimsel açıdan farklı perspektifler sunmaktadır.

YAYIN KURULU

УВАЖАЕМЫЙ ЧИТАТЕЛЬ!

Основу данного выпуска составляют оригинальные исследования, которые объединяют художественную глубину языка с древними страницами истории. В разделе поэзии рассматриваются повторяемость и коннотативная сила языковых единиц; представлены комментарии Алишера Навои, посвящённые духовному миру великого правителя Амира Темура; а также анализируются русские переводы тюрко-персидской поэзии, формирующие основное направление литературной категории этого номера. В сравнительном аспекте анализируются коннотативная номинация в китайской и тюркской литературе, а также система словообразования звукоподражательных слов в английском и каракалпакском языках. Посредством исторических и археологических исследований обращается внимание на цивилизационные связи тюркских народов с древними шумерским и этрусским языками. Изучены системы согдийских титулов периода Тюркского каганата, а археологические находки палеолитического периода, обнаруженные на территории Кушрабадского региона, позволяют реконструировать различные пласты нашего культурного наследия. В заключение, этот обширный сборник, дополненный исследованиями о ценности туркестанского коврового искусства в контексте коллекционирования, содержании уникальной математической рукописи, найденной в Самарканде, функциональных особенностей наименований художественных произведений, внутренней сущности и сферах употребления языка, а также семантике заимствованных выражений в кашкадарьинских говорах, предлагает читателям широкий спектр культурных и научных перспектив.

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИИ

QO‘SHRABOT TUMANINING QADIMGI TOSH (PALEOLIT) DAVRI YODGORLIKLARI

SAYFULLAEV Baxtiyor Qurbonovich,

Ya.G'. G'ulomov nomidagi Samarqand arxeologiya instituti
bosh ilmiy xodimi, professor, (Samarqand, O'zbekiston)

 E-mail: sayfullaevpaleo@mail.ru

 ORCID: [0000-0001-6669-746X](https://orcid.org/0000-0001-6669-746X)

ERGASHEV Odil Tursunovich,

Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti
Arxeologiya kafedrası mudiri, dosent, (Samarqand, O'zbekiston)

 E-mail: odil.arxeolog@mail.ru

 ORCID: [0000-0002-3535-8163](https://orcid.org/0000-0002-3535-8163)

UNGALOV Lazizbek Amiriddin o'g'li,

Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti
tayanch doktoranti, (Samarqand, O'zbekiston)

 E-mail: lungalov@bk.ru

 ORCID: [0009-0009-6737-6452](https://orcid.org/0009-0009-6737-6452)

 DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17498606>

Annotasiya: Yaqin kunlarga Samarqand tarixi aks etgan ilmiy adabiyotlarda mintaqada ilk paleolit (1 mln-100 ming yillar avval) davrida qadimgi jamoalar yashaganligi to'g'risidagi ma'lumotlar uchramas edi. Dunyoning ba'zi yetakchi ilmiy markazlari O'zbekiston hududi bu davr insoniyat vakillari yashashi uchun noqulay bo'lgan degan fikrlarni ham bildirishgan. Samarqand davlat universiteti hamda Samarqand arxeologiya instituti olimlari 2024-yil Nurota tog' tizmasining shimoliy qismi janubiy etaklarida joylashgan Qo'shrabod tumanining Minishkar va Pangat qishloqlaridan ilk paleolit davri qurollarini aniqlashdi. Ushbu topilgan artefaktlar tadqiqotlari natijasida Shimoliy Nurota tog' tizmasida joylashgan kichik vohalarda ilk paleolit davrining ashel madaniyatiga mansub qadimgi jamoalar yashaganligiga oid dastlabki xulosalarga kelindi. Maqolada Samarqand viloyati Qo'shrabod tumani hududida aniqlangan ilk, o'rta va so'nggi paleolit davriga oid topilmalarning ilmiy tahlili keltiriladi.

Kalit so'zlar: *Samarqand, Nurota tog' tizmasi, ilk paleolit, o'rta paleolit, so'ngi paleolit, makon, tosh davri ustaxonalari, migrasiyalar, Qoratov ustaxonalari, Pangat, Minishkar.*

ИСТОРИЧЕСКИЕ ПАМЯТНИКИ КАМЕННОГО ВЕКА (ПАЛЕОЛИТА) КУШРАБАДСКОГО РАЙОНА

Аннотация: До недавнего времени в научной литературе, отражающей историю Самарканда, не было сведений о существовании древних сообществ в регионе в эпоху раннего палеолита (1 млн – 100 тыс. лет назад). Некоторые ведущие научные центры мира также высказывали мнение о неблагоприятной для проживания человека территории Узбекистана в этот период. В 2024 году учёные Самаркандского государственного университета и Самаркандского института археологии обнаружили раннепалеолитическое оружие в селениях Минишкар и Пангат Кушрабадского района, расположенных на южных склонах горного хребта Северная Нурата. В результате изучения найденных артефактов были сделаны предварительные выводы о том, что древние сообщества, относящиеся к ашельской культуре раннего палеолита, проживали в небольших оазисах, расположенных

в горном хребте Северная Нурата. В статье представлен научный анализ находок раннего, среднего и позднего палеолита, обнаруженных на территории Кушрабадского района Самаркандской области.

Ключевые слова: Самарканд, Нурагинский хребет, ранний палеолит, средний палеолит, поздний палеолит, пространство, мастерские каменного века, миграции. Мастерские Каратова. Пангат, Минишкар.

MONUMENTS OF THE OLD STONE (PALEOLITHIC) AGE OF KOSHRABOT DISTRICT

Abstract: Until recently, the scientific literature on the history of Samarkand contained no information about ancient communities in the region during the Early Paleolithic era (1 million to 100,000 years ago). Some leading scientific centers worldwide also held that the territory of Uzbekistan during this period was unfavorable for human habitation. In 2024, scientists from Samarkand State University and the Samarkand Institute of Archaeology discovered Early Paleolithic weapons in the villages of Minishkar and Pangat in the Koshrabod district, located on the southern slopes of the Northern Nurata mountain range. A study of the discovered artifacts led to preliminary conclusions that ancient communities belonging to the Acheulean culture of the Early Paleolithic lived in small oases located in the Northern Nurata mountain range. This article presents a scientific analysis of Early, Middle, and Late Paleolithic finds discovered in the Koshrabod district of the Samarkand region.

Key words: Samarkand, Nurata Ridge, Early Paleolithic, Middle Paleolithic, Late Paleolithic, space, Stone Age workshops, migrations, Karatov workshops, Pangat, Minishkar.

Hozirgi kunda jahon fanida dastlabki odamlarning paydo bo'lishi va ularning ilk vatani haqida turli ilmiy qarashlar mavjud.

Monosentrizm – odamning Afrika qit'asida paydo bo'lib, vaqt o'tishi bilan yer sharining boshqa hududlariga tarqalganligi to'g'risidagi ilmiy qarash hisoblanadi.

Polisentrizm – qadimgi gominidlar yer sharining turli mintaqalarida paydo bo'lgan va o'zining mustaqil taraqqiyotiga egaligi to'g'risidagi ilmiy qarash hisoblanadi. Bu nazariya fanda “kandelyabr” yoki “chilchiroq” g'oyasi nomi bilan shuhrat qozongan (Coppens. 1989. P. 7).

Ammo, asta-sekin «insoniyatning beshigi» roli Afrikaga ko'chdi. 1925-yilda Kalaxari cho'lidan avstralopitek deb nomlangan qazilma gominidning qoldiqlari, keyingi o'tgan 80 yil davomida ushbu qit'aning janubi va sharqidan yuzlab bunday qoldiqlar topildi va ularning yoshi 1 mln yildan 7 mln yilgacha belgilandi (Djoxanson Donald, Meytlend Idi, 1984. S. 296). Hozirda avstralopitekklarning eng qadimgi vakili Markaziy Afrikadagi Chad davlati hududidan aniqlangan (eng qadimgi avstralopitek - *avstralopitecus tchadensis*) va uning sanasi 7 mln yillar bilan belgilangan. Avstralopitekklar ikkita katta guruhga bo'lingan bo'lib, birinchi guruh baquvvat (*avstralopitecus robustus*) hamda ikkinchi guruh zaif (*avstralopitecus fragilis*) turlarga ajratilgan. Mutaxassislar o'rtasida aynan zaif avstralopitekklarni evolyutsiya zanjiridagi navbatdagi turi – xomo xabilislarga o'sib o'tgan, degan qarashlar mavjud.

Hozirda insoniyatning beshigi Afrika qit'asi hisoblanib, odamning dastlabki o'tmishdoshlaridan *avstralopitekklar* (janub maymuni), *xomo xabilislar* (bilag'on odam), *xomo ergasterlar* (baquvvat odam), *xomo yerektuslar* (tik yuruvchi odam) va *arxaik xomo sapiyenslar* (arxaik zamonaviy odamlar) kabi turlari aynan shu qit'ada paydo bo'lgan.

Afrikada meridional yo'nalishda O'lik dengizi botig'idan Qizil dengiz orqali so'ngra Efiopiya, Keniya va Tanzaniya hududlaridan ko'plab Olduvoy tipidagi tosh buyumlarga (chopper,

chopping, qo‘pol retushlangan tosh uchirindi va h.k. lar) ega eng qadimgi makonlar topilgan (3-rasm). Shuningdek Kada-Gona daryosi havzasidagi 2,6 mln yillar bilan sanalanadigan tog‘ jinslari ostidan 3 mingdan ziyod primitiv tosh qurollar topilgan bo‘lib, ular dastlabki Homo vakili — bilag‘on odam - *Homo habilis*lar tomonidan ishlangan.

Ilmiy izlanishlar natijasida so‘nggi o‘n yilliklarda odamzotning yoshi keskin ortdi. Ma‘lum bo‘lishicha, 6-7 mln yillar muqaddam umumiy evolyusion daraxt ikkita alohida “shaxobcha”ga, ya‘ni primatlar hamda avstralopitekklarga ajralgan va avstralopitekklar yangi “aqlli” taraqqiyot yo‘liga asos soldilar. Bundan tashqari, zamonaviy anatomik tipdagi - aqlli odam *Homo sapiens* ham bundan taxminan 200 ming yillar avval Afrikada paydo bo‘lgan.

1990-yillarga kelib, odamning «afrikadan» kelib chiqish nazariyasi turli populyasiyalarni genetik tadqiqotlari bilan ham mustahkamlandi va umum qabul qilindi. Agar *Homo sapiens* dastlab, faqat Afrikada paydo bo‘lgan bo‘lsa, u holda qanday qilib boshqa qit‘alarni egalladi? Afrikadan gominidlarning uchta global ko‘chishi, ya‘ni migratsiya to‘lqini yuz bergan.

Oziq-ovqat topish ilinji va demografik o‘zgarishlar bu odamlar jamoalaridan ayrimlarini Afrikani tark etib, Yevrosiyo qit‘asiga tarqalishiga olib keldi va ularning eng dastlabkisi qadimgi *xomo yerektus*lar bo‘lishgan.

Birinchi migratsiya to‘lqini. Bundan 2 - 1,8 mln yillar muqaddam zamonaviy odamning uzoq o‘tmishdoshi – *arxaik homo erectus*lar dastlab Afrikadan tashqariga chiqdi va Yevrosiyo hududini egallay boshladi (so‘nggi ma‘lumotlarga ko‘ra, Yevrosiyodan topilgan eng qadimgi gominidlar qoldiqlari - Dmanissi odami - *xomo jeorjikus* — *xomo yerektus* bo‘lgan. Bu qadimgi migratsiyalarning birinchi to‘lqini edi. Buyuk ko‘chishni — bir necha yuz ming yillar, uzoq va sekin davom etgan jarayonni - qazilma odamlar va arxaik tosh qurollar orqali kuzatish imkoni mavjud.

Birinchi migratsion oqimda ikkita asosiy yo‘lni - shimolga va sharqqa bo‘lgan yo‘nalishlarni qayd qilish mumkin. Birinchi yo‘nalish Yaqin Sharq va Eron tog‘lari orqali Kavkazga (va ehtimol, Kichik Osiyoga) va so‘ngra Yevropaga yo‘nalgan. Bunga dalil sifatida — Dmanissidagi (Sharqiy Gruziya, 1,810 ming yil) va Monakkodagi Voloney (1,5 mln. yil) kabi eng qadimgi paleolit davri topilma joylari materiallarini keltirish mumkin. Sharqiy yo‘nalishda odamning ilk izlari — 1,65–1,35 mln yillar bilan sanalangan qayroqtosh qurollar — Janubiy Arabistondagi g‘orlardan topilgan. So‘ngra sharqqa qarab eng qadimgi odamlar ikki yo‘nalishda harakat qilganlar: shimoliy yo‘nalish O‘rta Osiyoga, janubiy yo‘nalish Sharqiy va hozirgi Pokiston va Hindiston hududlari orqali o‘tgan (Soan madaniyati). Pokistondagi kvarsit tosh qurollarga ega (1,9 mln yil) va Xitoydagi (1,8–1,5 mln yillar) topilmajoylarning sanasiga, shuningdek Indoneziyadagi antropologik topilmalarga (1,8–1,6 mln yil) ko‘ra aytish mumkinki, ilk gominidlar Janubiy, Janubiy-Sharqiy va Sharqiy Osiyoni bundan 1,5 mln yillar muqaddam zabt etganlar. (David Lordkipanidze, Marcia. 2013. P. 326-331).

Afrikadan Yaqin Sharqqa **ikkinchi global migratsiya to‘lqini** bundan 1 million yillar avval bo‘lib o‘tdi. Yangi migrantlar kim edi? Aftidan, ular *xomo erektus*larning ikkinchi o‘ziga xos vakillari bo‘lishgan. Birinchi marotaba bu turdagi qazilma odam qoldiqlari 1907-yilda Otto Shyotenzak tomonidan Germaniyaning Geydelberg shahri yaqinidagi Mauer qishlog‘idan topilganligi uchun unga shunday nom berilgan (6-rasm). Geydelberg odamining bo‘yi 1,5 m bo‘lgan. Olovni bilmagan va ular neandertallarning ajdodi hisoblanadi. Yog‘och nayzalar yordamida ov qilgan. Dastlab go‘shni xomligicha iste‘mol qilgan.

Ushbu «yangi afrikaliklar»ni ancha takomillashgan toshga ishlov berish texnologiyalar, ya‘ni toshlarni levallua (levallua - sindirib olinadigan tosh uchirindining shakli o‘zak toshda

avvaldan shakllantirib olinadigan konseptual chaqmoqlash texnikasi. U dastlab Parij yaqinidagi levallua tepaligida aniqlangani uchun shu nomni olgan) chaqmoqlash texnikasi va bifasial (har ikkala yuzalariga ham ishlov berilgan bodomsimon, yuraksimon va h.k. shaklli tosh qurol – qo‘l cho‘qmori) ishlov berish usullariga ega ashel (ilk paleolitning bundan 1,5 mln. yil muqaddam Shimoliy Afrikada paydo bo‘lgan madaniyati)ga xos tosh industriyalari bilan farqlash mumkin. Ushbu migratsion to‘lqin Sharqqa harakatlanib, birinchi to‘lqin gominidlar avlodlari bilan to‘qnash kelganlar va bu holat ikki madaniy an‘analarning — qayroqtosh qurollar va ashel madaniyati an‘analarining aralashuviga olib kelgan.

Geydelberg odami konseptual fikrlash qobiliyatiga ega bo‘lgan. Bitta qirralari o‘tkir tig‘li levallua tipidagi tosh uchirindini qo‘lga kiritish uchun yo‘nilayotgan o‘zak toshning ich yuzasi sinchiklab tarashlangan va buning uchun ko‘plab tosh siniqlari chiqitga chiqarib yuborilgan. Shundan so‘nggina avvaldan ko‘zda tutilgan uchirindi sindirib olingan. Bundan tashqari, Geydelberg odami boshlab bergan qo‘l cho‘qmorlarining o‘rtasidan gorizontol chiziq o‘tkazsak, ikkita teng yoki deyarli teng tomonlarga ajraladi. Shuning uchun, mutaxassislar simmetriya tushunchasining paydo bo‘lishini Geydelberg odami bilan bog‘laydilar.

Afrikadan migratsiya qilgan ikkinchi migratsiya to‘lqini Osiyoning g‘arbiy mintaqalari orqali sharqqa harakat qilgan. Ular ikki yo‘l orqali yo‘nalganliklari taxmin qilinadi: ulardan biri Himolay tog‘larining janubrog‘idan va Tibet tog‘laridan Hindiston orqali Sharqiy va Janubiy-Sharqiy Osiyoga, ikkinchisi — Old Osiyo tog‘laridan Markaziy va Shimoliy Osiyoga qarab yo‘nalgan.

Tilga olingan ikkinchi migratsion to‘lqin vakillari – Geydelberg odamlari - O‘zbekiston hududiga ham kirib kelganligi va Shimoliy Nurota tog‘ tizmalarida makon tutganligi aniqlandi.

Shimoliy Nurota tog‘ tizmasining janubiy etaklari, xususan, Qo‘shrabot tumani, nafaqat O‘zbekiston, balki butun O‘rta Osiyoning eng ko‘hna va muhim hududlaridan biri sanalanadi. Aynan, Qo‘shrabot tumani Pangat va Minishkor qishloqlari hududidan O‘rta Osiyoning eng qadimgi ashel madaniyatiga xos yodgorliklar topib o‘rganildi.

Pleystosen davrida dunyoning boshqa hududlarida bo‘lgani kabi, Nurota tog‘larining ham lanshafti hozirgidan namroq, sersuvroq va oqibatda o‘simlik va hayvonot olami boyroq bo‘lgan. Bu haqda bu yerda uchraydigan to‘rtlamchi davr yotqiziqqlari, ishlov berishga yaroqli tosh jinslari va hududning qulay paleogeorafik (bir tomoni ochiq Qizilqum cho‘li, ko‘llar, buloqlar, soylar, g‘orlar va h.k.) joylashganligi guvohlik beradi. Nurota tog‘larining bunday qulay paleoekologik sharoitlari insoniyat tarixining eng qadimgi davrlaridanoq ajdodlarimizning e‘tiborini tortib kelgan. So‘nggi yillarda hududdan paleolit davrining o‘ta qadimiy va o‘ziga xos tosh qurollarga ega yangi yodgorliklari aniqlandiki, ular nafaqat Shimoliy Nurota tog‘ tizmasining, balki butun Markaziy Osiyo ibtidoiy tarixi uchun ham qadimiy va noyob ma’lumotlarni berdi.

Nurota tog‘lari O‘zbekistonning markaziy qismida joylashgan bo‘lib, eng baland cho‘qqisi 2169 m (Hayotboshi tog‘i) va sharqdan g‘arbga qarab Jizzax vohasidan Nurotagacha cho‘zilgan. Nurota tog‘lari shimoliy-g‘arbga tomon 180 km uzunlikga ega. O‘rtacha balandligi 1000 — 1500 m va paleozoy davrining ohaktosh, qumtosh va slaneslaridan, metamorfik tog‘ jinslaridan tashkil topgan. Bular orasida otqindi jinslar ko‘p uchraydi. Nurota tog‘ tizmalarining pastroq qismlari va botiqlarida neogen va to‘rtlamchi davr yotqiziqqlari ham tarqalgan. Bir tomoni Qizilqum cho‘li va ikkinchi tomoni Zarafshon daryosi vodiylariga tutashgan Nurota tog‘ tizmasi hududlari ilk pleystosen davridan boshlab odamlar yashashi uchun qulay paleoekologik sharoitlarga ega bo‘lgan.

2024-yilda Samarqand davlat universiteti va Samarqand arxeologiya instituti paleolitchilar guruhi tomonidan Shimoliy Nurota tog‘ tizmasining janubiy etaklaridagi Qo‘shrabot tumani hududida joylashgan Qoratovning janubiy adirlklarida, asosan, Pangat va Minishkor qishloqlarida olib borilgan dala-tadqiqot ishlari natijasida ashel madaniyatiga oid bir qator yangi topilmajoylar aniqlandi (1-rasm). Yig‘ilgan arxeologik ashyolarning bir qismi Geydelberg tipidagi qadimgi odamlar tomonidan ishlov berilgan tosh buyumlardan tarkib topgan. Ularni toshdan ishlangan qo‘pol qo‘l cho‘qmorlarining mavjudligiligiga ko‘ra osongina ajratib olish mumkin. Pangat va Minishkor qishloqlari hududlari tog‘ yon bag‘irlaridagi soylar bo‘yidan bunday qo‘l cho‘qmorlarning bir nechitasi yig‘ib olindi (2-rasm). Bu odamlarning tosh qurollari birinchi migratsion to‘lqin jamoalarining qayroqtoshli qurollari bilan aralashgan. Hududda qayroqtosh qurollardan chopper, chopping va tosh boltalar ham qo‘l cho‘qmorlari bilan birga topildi (3-rasm). Kolleksiyada bir dona levallua uchirindisi ham uchraydi (4-rasm). Aytish mumkinki, yuqorida ta’kidlaganimizdek, Qo‘shrabot hududida yashagan Geydelberg odamlari tosh sindirishning levallua texnologiyalaridan ham xabardor bo‘lishganlar.

Davriy jihatdan qiyosiy tahlillarga ko‘ra ushbu materiallarga o‘xshash tosh industriyalar Yevrosiyoda bundan taxminan 500-300 ming yillar muqaddam keng tarqalgan.

Shunday qilib, Shimoliy Nurota tog‘ tizmasining janubiy etaklaridan shubhasiz, ilk paleolitning ashel madaniga oid yodgorliklar aniqlandi.

Ashel madaniyati sohiblarining asosiy mashg‘uloti ovchilik va termachilik bo‘lib, tabiatdagi mavjud tayyor mahsulotlarni o‘zlashtirish faoliyati bilan kun kechirganlar. Ishlab chiqarishi faqatgina tosh, yog‘och va hayvon suyaklaridan ov va mehnat qurollari yasashdan iborat bo‘lgan. Ammo aksariyat hollarda ulardan faqat toshdan ishlangan qurollargina saqlanib qoladi. Ular tabiiy g‘or va ungurlarda, suv havzalari: soylar, buloqlar va daryolar bo‘ylarida yarim yerto‘lalar qurib yashaganlar.

Tilga olingan odam turlari kiyim kiyishni va olovdan foydalanishni bilmagan. Shuning uchun ham aksariyat hollarda ochiq hududlardagi suv havzalari bo‘ylarida va tog‘ vodiylarida yashagan. G‘orlarni egallash va ulardan boshpana sifatida foydalanish ma’lum qiyinchiliklarni keltirib chiqargan. Negaki, eski g‘orlarda g‘or ayig‘i, g‘or sheri va qoplon kabi yirtqichlar ham makon tutib, ular tunda ovga chiqqan. Bunday g‘orlarni egallashlari uchun qadimgi odamlar ushbu yirtqichlardan ustun kelishi lozim bo‘lgan va bu mushkul vazifa edi. Ibtidoiy odamlar bundan 400 ming yillar muqaddam tabiiy olovni o‘zlashtirib olganliklari haqida ma’lumotlar bor. Olov ibtidoiy odamlarga go‘shni pishirib yeyish imkonini berishi barobarida, ularning qo‘lida dahshatli qurolga ham aylangan. Yog‘och cho‘p uchini olovda yoqib yovvoyi hayvonlarga ham hujum yoki ov qilish imkoni paydo bo‘lgan. Go‘shni pishirib iste’mol qilish odamlarda ovqat hazm qilishni yaxshilagan.

Bu odamlarda har bir jamoa a‘zosi o‘z o‘rniga ega bo‘lgan. Erkaklar ovchilik bilan shug‘ullangan bo‘lsa, qariyalar ajdodlar tajribasini yoshlarga o‘rgatuvchi, ayollar esa yeyishga yaroqli meva va o‘simliklarni termachilik bilan shug‘ullangan. Ayniqsa, jamoaning olovini o‘chirmasdan saqlash, bola tarbiyasi asosan ayollar qo‘lida bo‘lgan. Negaki, hali odamlar qo‘lda olov chiqarishni bilmaganlar. Olovning ustiga doimiy o‘tin tashlab, uni o‘chirmasdan saqlash mashaqqati ayollarning zimmasida bo‘lgan. Bundan tashqari, ovchilik hamisha ham muvaffaqiyatli yakun topmagan. Ovga ketgan erkaklar xorib, quruq va och qaytgan paytlar tez-tez takrorlanib turgan. Bunday paytlarda jamoaning ayollari jonga aro kirgan va ular yeyishga yaroqli o‘simlik-mevalarni terib kelib, makon olovini o‘chirmasdan issiq saqlab turishganlar. Shuningdek ovchilar ov jarayonida jarohat olishlari va mehnatga yaroqsiz bo‘lib qolishlari mumkin bo‘lgan.

Bunday majrux ovchilar makonlarda ba’zan uzoq vaqt mobaynida parvarishga muhtoj bo’lib qolishgan va bu vazifa jamoa ayollarining zimmasida bo’lgan.

Nurota tog’lari hududi o’rta paleolit davrida (300-30 ming yillar) *neandertal* tipidagi ajdodlar tomonidan ham egallangan. Bu davrda yashagan *neandertal odami* miyasining hajmi o’rtacha 1500 sm³ (1100-1700), zamonaviy odamning miyasidan kattaroq (18-rasm). Biroq boshining peshona qismi yaxshi rivojlanmagan. Bugungi kunda ushbu tipdagi qadimgi odamlarning suyak qoldiqlari nisbatan kam topilgan. Arxeologlarning ixtiyoridagi asosiy material - bu toshdan ishlangan mehnat qurollari hisoblanadi. Ular orqali toshga ishlov berish usullari qanday takomillashganini va odamning intellektual qobiliyatlarining qanday rivojlanganligini kuzatish mumkin.

Qo’shrabot tumani hududidan topilgan topilmajoylar orasida o’rta paleolitning neandertal odamlari tomonidan qoldirib ketilgan tosh qurollarga ega manzillar ham aniqlangan. Ushbu topilmajoylar Nurota tog’ tizmasining Qo’shrabot tumani hamda Uchtut, Ijont, Vash, O’gat, Poshshot Yangiqishloq, Azimbuloq, Go’rdara va Chashmai-Doston qishloqlari hududlaridan topib o’rganilgan (Kasimov, 1961. S. 254; Kasimov, 1964. S. 12; Kasimov, 1965. S. 32; Gurina, 1965. S. 52; 1976. S. 8; Dadabayev, 1965. S. 40; Kasimov, 1972. S. 36;) topib o’rganildi (Sayfullayev, Ergashev, Raximov, Rajabov, Allayorov, Pardayev, 2012. B. 189; Suleymanov, Aripdjanov, Sayfullayev, Rajabov, Nishiaki, Naganuma, Nakata, Miki, 2016. S. 302; Pardayev, Pardayev, Xolboyev, Xolmatov, Imomov, Tursunqulov, Ro’ziboyev, Qandaxarov, 2023. B. 58).

Tilga olingan yodgorliklar ikki turga ajraladi: makonlar va toshga ishlov berish ustaxonalari. O’zbekiston, xususan, Nurota tog’ tizmasi hududlari ham toshga ishlov berish ustaxonalariga boy bo’lgan. Negaki, hududning paleolit davri aholisi tosh qurollar yasash uchun sifatli tosh xomashyosining tanqis sharoitlarida yashagan, ya’ni turar joylar atrofida hamisha ham qurollar yasash uchun sifati yuqori xomashyo mavjud bo’lmagan. Shuning uchun bu davr ustalari sifatli tosh xomashyosining konlarini axtarib bir necha o’nlab chaqirim masofalarga borib, toshlarni sindirib olib, makonlarga tashib kelishga majbur bo’lganlar. Tashib keltirilgan tosh xomashyosiga qo’shimcha ishlov berish va ularni tayyor qurollarga aylantirish ishlari makonning o’zida davom ettirilgan. Ustaxonalarda esa sindirib olingandan qolgan o’zak toshlar, tosh uchirindilar, parchalar va siniqlardan iborat mahsulotlar tashlab ketilgan.

Nurota tog’ tizmasi o’rta paleolitga oid yodgorliklaridan o’zaklar, qirg’ichlar va iskanasimon qurollar (5-rasm) topilgan. Ular ishlanish texnikasi va saqlanish darajasiga ko’ra o’rta paleolit davri sanalangan.

To’plamlarda bifaslar va chopquvchi qurollar umuman uchramaydi. Kolleksiyaning artefaktlari asosan mahalliy qumtosh hamda kremniylashgan oxaktoshlardan ishlangan va sarg’ish-kulrangli muste davriga xos patina bilan qoplangan.

Shunday qilib, Shimoliy Nurota tog’ tizmasiga qarashli Qoratovning janubiy etaklaridan topilgan topilmajoyning tosh buyumlari saqlanish darajasi va ishlanish texnikasiga ko’ra o’rta paleolit davrini xarakterlaydi. Levallua texnikasi hamda iskanasimon, tishsimon qurollarning mavjudligi ushbu topilmajoylarni O’rta Zarafshon vohasining o’rta paleolit davri yodgorliklari tosh industriyalariga yaqinlashtiradi.

Dashtlabki neandertal topilganidan keyingi o’tgan yuz ellik yil mobaynida ularning yuzlab makonlari va qabrlari ochib o’rganilgan. Ma’lum bo’lishicha, ushbu arxaiik odamlar nafaqat mukammal mehnat qurollarini yaratibgina qolmasdan, *Homo sapiens* uchun xarakterli bo’lgan turmush tarzi elementlarini namoyon qilgan. Xususan, A.P. Okladnikov 1938-yilda Teshik-tosh

(Janubiy O‘zbekiston) g‘oridan ehtimoliy ko‘mish marosimlari bilan birga kechgan neandertal bola qabrini topdi.

Xomo sapiyens sapiyenslar – (30-12 ming yilliklar). Nurota tog‘lari, xususan, Qo‘shrabot tumani hududlaridan so‘nggi paleolit davriga oid manzilgohlar ham topilgan.

Shimoliy Nurota tog‘ tizmasi, Minishkor qishlog‘i Og‘ala darasining o‘ng sohilidan qadimgi g‘or makon aniqlandi. Bu g‘or xalq tilida Rustamkamar deb nomlanib kelgan. G‘orning kirish qismi g‘arbga qaragan. Biroq u kuchli tektonik harakatlar tufayli qulab, yuvilib ketgan. G‘ordan ishlov berilgan ikki qirrali qirg‘ich (5-rasm) va uchirindilar topilgan. Saqlanish darajasi va ishlanish texnikasiga ko‘ra ushbu tosh buyumlar so‘nggi paleolit davri bilan sanalangan. Bu davrga oid yodgorliklar Nurota tog‘ tizmasi hududidagi Poshshot topilmajoyi hamda O‘gat qishloqlari hududlarida ham aniqlangan.

Shimoliy Nurota tog‘ tizmasining janubiy yonbag‘irlarida Minishkor va Pangat qishloqlari oralig‘ida amalga oshirilgan arxeologik qidiruv ishlari tufayli O‘zbekiston hududida ilk marotaba paleolit davrining turli bosqichlariga oid materiallar aniqlandi. Aytish mumkinki, Nurota tog‘lari butun paleolit davrida deyarli uzluksiz istiqomat qilingan bo‘lgan.

Nurota tog‘lari hududidan paleolit davriga oid qazilma odam qoldiqlari hozircha topilganicha yo‘q. Biroq ular haqida topilgan tosh buyumlarga ko‘ra atroflicha munozara yuritish mumkin.

Yuqoridagi rakursdan hamda Nurota tog‘ tizmasi arxeologik topilmalaridan kelib chiqib, aytish mumkinki, hududda geydelberg, neandertal va ilk zamonaviy odamlar (*homo sapiens sapiens* – *ikki marta aqlli odam*) turlari istiqomat qilishgan deyish mumkin (6-rasm).

Ta‘kidlash joizki, Yevrosiyoda 500-400 ming yilliklarga oid ashel industriyalari bifaslar, tosh bolta va levallua chaqmoqlash texnikasi bilan xarakterlanadi hamda ushbu uchta asosiy elementlar turli yodgorliklarda turlicha miqdorda uchraydi (Derevyanko, 2014. S. 16-17). Tilga olingan har uchala tashxislovchi elementlar Shimoliy Nurota topilmalari orasida ham aniqlandi (Pangat va Minishkor topilmalari).

A.P. Derevyankoning fikricha, “Markaziy Osiyoning paleolit davriga oid qo‘l cho‘qmorli industriyalarining barchasi toshlarni birlamchi chaqmoqlashda levallua texnikasining mavjudligi bilan xarakterlanadi. Ikki taraflama ishlov berilgan qo‘l cho‘qmorli industriyalari topilmajoylar ko‘proq Qozog‘istondan topilgan. Turkmaniston, Mo‘g‘uliston va O‘zbekistonda ular kam sonli. Bu topilmajoylarda tosh boltalar topilmagan, qo‘l cho‘qmorlari kam sonli va ayrim topilmajoylarda ular onda-sonda uchraydi. Umuman, Markaziy Osiyoni ashel industriyalari keng tarqalgan hududlarga kiritish mumkin emas” (Derevyanko, 2014. S. 115).

Biroq Shimoliy Nurota tog‘ tizmasi materiallari buning aksini isbotlaydi. Shimoliy Nurota materiallariga Toshkent vohasidagi Ko‘lbuloq va Farg‘ona vodiysidagi Selungur makonlari hamda Qoraquduq ustaxonalari qo‘l cho‘qorlarini ham qo‘shib hisoblasak, O‘zbekistonda ham ashel madaniyatiga oid materiallar kam emas.

A.P. Derevyankoning fikricha, Markaziy Osiyodagi ashelga oid topilmajoylarda kliverlar umuman uchramaydi (Derevyanko, 2014. S. 176). Ammo Farg‘ona vodiysidagi Selungur g‘or makonida kliverlarning seriyalari uchragan (Anisyutkin, Islamov, Kraxmal, 2000. S. 18). Kliverlarning ayrim nusxalari Shimoliy Nurota tog‘ tizmasi topilmajoylarida ham uchrashini yuqorida ko‘rib o‘tdik.

Shunday qilib, Shimoliy Nurota tog‘ tizmasining Samarqand viloyati hududi ilk paleolitning ashel madaniyatiga mansub jamoalar, ya‘ni Afrikadan amalga oshirilgan qadimgi xomo erektuslarning ikkinchi migratsion to‘lqini vakillari (Geydelberg odami) tomonidan bundan

taxminan 500 ming yillar muqaddam o‘zlashtirilgan va bu madaniyat sezilarli o‘zgarishlarsiz 300 minginchi yillargacha hukm surgan, so‘ngra ushbu hududga O‘rta Zarafshon vohasining o‘rta va so‘nggi paleolit davri madaniyatlari kirib kelgan. Hududdan topilgan ashelga oid topilmalar nafaqat Nurota tog‘ tizmasi, balki butun O‘zbekiston hududidan topilgan eng qadimgi yodgorliklardan hisoblanadi.

Iqtiboslar/ References/ Kaynaklar/ Сноски:

1. Анисюткин Н.К., Исламов У.И., Крахмаль К.А. Кливеры раннепалеолитической стоянки Сельунгур в Средней Азии //Археологические вести. №7. ИИМК РАН, Ст. – Петербург, 2000. С. 12-19.
2. Гурина Н.Н. Древние кремнедобывающие шахты на территории СССР. Издательство «НАУКА», Ленинградское отделение, 1976. 175 с.
3. Дадабаев Г. Новое об Иджонтской кремнеобрабатывающей мастерской (по данным работ 1963 г.). ИМКУ вып. 6. Ташкент, 1965. С. 40-49.
4. Деревянко А.П. Миграция, конвергенция, аккультурация в раннем палеолите Евразии // Этнокультурные взаимодействия в Евразии. – М.: Наука, 2006. – кн. 1. – С. 25-47.
5. Деревянко А. П. Древнейшие миграции человека в Евразии в раннем палеолите. Новосибирск: ИАЭТ СО РАН, 2009. 232 с.
6. Деревянко А.П. Бифасиальная индустрия в Восточной и Юго-Восточной Азии. Изд-во: ИАиЭТ СО РАН, Новосибирск, 2014. – 354 с.
7. Деревянко А.П., Шуньков М.В. Откуда пришел Homo sapiens //«Наука из первых рук» №5/6(65/66), Новосибирск, Изд-во ИАиЭТ СО РАН. 2015. С. 36-55.
8. Касымов М.Р. Добыча и техника обработки кремня в каменоломнях-мастерских Средней Азии. Научные работы и сообщения, кн. 3, Изд-во АН УзССР, Ташкент. 1961. С. 253-262.
9. Касымов М.Р. Новые данные о мастерских каменного века в районе Каратау // ИМКУ вып. 5. Институт истории и археологии АН РУз. Ташкент, 1964. С. 12-20.
10. Касымов М.Р. Новые данные о Каратауских кремнеобрабатывающих мастерских каменного века в Бухарской области // ИМКУ вып. 6. Изд-во «ФАН», Ташкент, 1965. С. 30-39.
11. Касымов М.Р. Кремнеобрабатывающие мастерские и шахты каменного века Средней Азии. Изд-во «ФАН». Ташкент. 1972. 160 с.
12. Коробкова Г.Ф., Мирсаатов Т.М. Изучение способов древней добычи кремня методом эксперимента (по материалам Учтутской мастерской) // ИМКУ, вып. 8. Изд-во «ФАН» Узб. ССР, Ташкент, 1969. С. 32-37.
13. Пардаев М., Пардаев Ш., Холбоев З., Холматов А., Имомов А., Турсункулов Ф., Рўзибоев Т., Қандахаров И. Жиззах худудида топилган янги палеолит устахонаси // Марказий Осиё тош даври маданиятлари чоррахасида. 2023-йил 27 ноябрда ўтказилган халқаро конференцияси материаллари. Самарқанд, 2023. Б. 55-62.
14. Сайфуллаев Б.К., Эргашев О.Т., Рахимов К.А., Ражабов А.Ю., Аллаёров Ў., Пардаев Ш.М. Жиззах воҳасининг палеолит даври // Ўзбекистонда археологик тадқиқотлар. Самарқанд, 2012. Б. 189-194.
15. Сулейманов Р.Х., Арипджанов О.Ю., Сайфуллаев Б.К., Раджабов А.Ю., Нишиаки Й., Наганума М., Наката Х., Мики Т. Памятники палеолита в Яккабагском районе
16. Кашкадарьинской области и Нуратинском районе Навоийской области // Археологические исследования в Узбекистане 2013-2014 года. Вып. 10. Самарканд, 2016. С. 299-306.

**BULLETIN OF THE
INTERNATIONAL JOURNAL
“TURKOLOGICAL
RESEARCH”**

In order to implement programs and projects developed to accelerate the relationship envisaged at the summit of the Organization of Turkic States held in Samarkand, as well as to coordinate and highlight the research work carried out in the field of Turkic studies, the International Journal “Turkological Research” at Samarkand State University named after Sharof Rashidov passed the state registration. The journal is intended to publish the results of scientific research in the field of Turkic languages and dialects, the history of linguistic and literary relations of the Turkic peoples of Central Asia, the socio-cultural field. There are such headings as a young researcher, memory and our anniversaries. Articles written in Uzbek, Turkish, Russian, English and all Turkic languages are accepted.

The scientific journal is based on the decision of the Higher Attestation Commission of the Ministry of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan dated May 8, 2024 and numbered 354/5; It is included in the list of scientific publications that are recommended for candidates to receive the Doctor of Philosophy (PhD) and Doctor of Science (DSc) academic degrees in the fields of history and philology to publish their scientific results due to their theses.

**THE JOURNAL PUBLISHES ARTICLES
IN THE FOLLOWING AREAS:**

- ✓ History of socio-cultural relations of the Turkic peoples;
- ✓ Research of the Turkic World;
- ✓ Dialectology of Turkic languages;
- ✓ Geopolitics of the Turkic World;
- ✓ Folklore Studies;
- ✓ Comparative Linguistics and Literary Studies;
- ✓ Literary Relations and Translation Studies.

CONTACT ADDRESS:

Mailing Address:

140104, University boulevard, 15,
Samarkand, Uzbekistan,
Research Institute of Turkology under
Samarkand State University named after
Sharof Rashidov

Phone:

+998 91 527 68 22

+998 99 596 35 69

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya2025

Email:

turkologiya.samdu@gmail.com

Website:

<https://turkologiya.samdu.uz>

REQUIREMENTS FOR ARTICLES:

- The article is presented on 8-10 pages;
- Article structure:
 1. The text of the article should be prepared in Times News Roman font, size 14, left: 3 cm, right: 1.5 cm, top and bottom: 2 cm; in A4 format in 1.15 intervals.
 2. The title of the article, surname, name and patronymic of the author (authors) are indicated in full and written in capital letters.
 3. Position, academic title, place of work (study), region, republic, telephone number, email address and ORCID number of the author (authors) are indicated in full.
 4. The abstract should consist of a brief content and importance of the article, results.
 5. At the beginning of each article, there should be an annotation in 2 other languages (optionally selected from Uzbek, English, Russian and Turkish) in addition to the language in which the article is written.
 6. The abstract should be no more than 120-150 words.
 7. At the bottom of the abstract, 7-10 keywords should be given that illuminate the content of the article.
 8. The article should be prepared in the following form:
 - a) Introduction;
 - b) Main part;
 - c) Results and Discussions;
 - d) Conclusions;
 - e) List of literature (References) – in alphabetical order;
 - f) Citations are given in brackets in the form of the author's surname - date of publication - page (Muminov, 2020: 25);
 - g) Figures, drawings, tables, diagrams are designated in Arabic numerals as "Figure". Signs or pointers are placed under the figure, in the next line, in the middle and highlighted in bold.
- The topic of the scientific article submitted by the author (or co-authors) must correspond to the journal's columns.
- Articles can be submitted in Uzbek, English, Russian, and all other Turkic languages
- The author(s) are responsible for the scientific validity, reliability and plagiarism of the information and evidence presented in the article;
- Articles will be considered. The journal publishes only articles recommended by experts;
- Articles not requested will not be published and will not be returned to the authors;
- Only 1 article of the author is published in 1 issue of the journal.

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO JURNALINING AXBOROT XATI

Davlatimiz tomonidan olib borilayotgan ijtimoiy-ma'rifiy, ilmfanni rivojlantirishga qaratilgan siyosat, Turkiy Davlatlar Tashkilotining Samarqandda o'tkazilgan sammitida ko'zda tutilgan o'zaro aloqalarni jadallashtirish bo'yicha ishlab chiqilgan dastur va loyihalarni amalga oshirish hamda turkologiya sohasida olib borilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarini muvofiqlashtirish va yoritish maqsadida Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universitetida “Turkologik tadqiqotlar” xalqaro jurnali ta'sis etildi. Jurnal turkiy til va shevalar, Markaziy Osiyo turkiy xalqlari lisoniy va adabiy aloqalari tarixi, ijtimoiy-madaniy sohalarda amalga oshirilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarining natijalarini e'lon qilishga mo'ljallangan. Jurnalda muharrir minbari, tadqiqotlar, ilmiy axborot, taqriz va e'tirof, ilmiy anjuman, yosh tadqiqotchi, xotira, yubilyarlarimiz kabi ruknlar mavjud. O'zbek, turk, rus, ingliz va barcha turkiy tillarda yozilgan maqolalar qabul qilinadi.

Ilmiy jurnal O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi OAKning 2024-yil 8-maydagi 354/5-sonli rayosat qarori asosida tarix, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

JURNAL QUYIDAGI YO'NALISHLARDAGI MAQOLALARNI NASHR QILADI:

- ✓ Turkiy xalqlarning ijtimoiy-madaniy aloqalari tarixi
- ✓ Turk dunyosi tadqiqotlari
- ✓ Turkiy tillar dialektologiya
- ✓ Folklorshunoslik
- ✓ Qiyosiy tilshunoslik va adabiyotshunoshlik
- ✓ Adabiy aloqalar va tarjimashunoslik.

MUROJAAT UCHUN MANZIL:

Pochta manzili:

140104, Universitet xiyoboni, 15-uy,
Samarqand, O'zbekiston,
Sharof Rashidov nomidagi Samarqand
davlat universiteti huzuridagi
Turkologiya ilmiy-tadqiqot instituti

Telefon:

+998 91 527 68 22

+998 99 596 35 69

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya2025

Elektron pochta:

turkologiya.samdu@gmail.com

Veb-sayt:

<https://turkologiya.samdu.uz>

MAQOLALARGA QO'YILADIGAN TALABLAR:

- Maqola 8-10 sahifa hajmida taqdim etiladi;
- Maqolaning tarkibiy tuzilishi:
- 1. Maqola matni Times News Roman shriftida, 14 kattalikda, chap: 3 sm, o'ng: 1,5 sm, yuqori va quyi: 2 sm; 1,5 intervalda, A4 shaklida tayyorlanishi lozim.
- 2. Maqola sarlavhasi, muallif(lar)ning familiyasi, ismi va otasmi to'liq holatda katta harflar bilan yozilishi kerak.
- 3. Muallif(lar)ning lavozimi, ilmiy unvoni, ish (o'qish) joylari, viloyat, Respublika, telefon raqami, elektron pochta manzili va ORCID raqqami to'liq keltirilishi kerak.
- 4. Annotatsiya, maqolaning qisqacha mazmun va ahamiyati, natijalardan iborat bo'lishi lozim.
- 5. Har bir maqola boshida maqola yozilgan tildan tashqari yana 2 tilda (o'zbek, ingliz, rus va turk tillaridan ixtiyoriy ravishda tanlanadi) annotatsiya bo'lishi lozim.
- 6. Annotatsiya 120-150 so'zdan ko'p bo'lmagan shaklda bo'lishi kerak.
- 7. Annotatsiyaning pastki qismida maqola mazmunini yorituvchi 7-10 ta tayanch so'zlar keltirilishi kerak.
- 8. Maqola quyidagi shaklda tayyorlanishi kerak:
 - a) Kirish (Introduction);
 - b) Asosiy qism (Main part);
 - c) Natijalar va muhokama (Results and Discussions);
 - d) Xulosalar (Conclusions);
 - e) Adabiyotlar (References) – alifbo tartibida keltiriladi;
 - f) Havola(snoskalar)lar qavsda muallif familiyasi – nashr sanasi – sahifasi (Mo'minov, 2020: 25) shaklida keltiriladi;
 - g) Rasm, chizma, jadval, diagrammalar «Rasm» deb arab raqamlari bilan qayd etiladi. Belgi yoki ishoralar – rasm ostida, keyingi qatorda, o'rtada joylashtiriladi va qoraytirilgan shrift bilan belgilanadi.
- Muallif (yoki hammualliflar) tomonidan taqdim etilayotgan ilmiy maqola mavzusi jurnal ruknlariga mos kelishi shart.
- Maqolalar o'zbek, ingliz, rus va barcha turkiy tillarda taqdim etilishi mumkin.
- Maqolada keltirilgan ma'lumot va dalillarning ilmiy asoslanganligi, ishonchli va ko'chirmachilik holatlari uchun muallif(lar) mas'uldir;
- Maqolalar ekspertiza qilinadi. Ekspertlar tomonidan tavsiya etilgan maqolalargina jurnalda chop etiladi;
- Tavsiya etilmagan maqolalar chop etilmaydi va mualliflarga qaytarilmaydi;
- Jurnalning 1 ta sonida muallifning faqat 1 ta maqolasi chop etiladi.

**БЮЛЛЕТЕНЬ
МЕЖДУНАРОДНОГО ЖУРНАЛА
"ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ"**

В целях реализации программ и проектов, разработанных для ускорения взаимоотношений, предусмотренных на состоявшемся в Самарканде саммите Организации Тюркских Государств, а также координации и освещения научно-исследовательской работы, проводимой в области тюркологии, Международный журнал Самаркандского государственного университета имени Шарофа Рашидова «Тюркологические исследования» прошел государственную регистрацию. Журнал предназначен для публикации результатов научно-исследовательских работ в области тюркских языков и диалектов, истории языковых и литературных связей тюркских народов Средней Азии, социокультурной области. Есть такие рубрики, как молодой исследователь, память и наши юбилеи. Принимаются статьи, написанные на узбекском, турецком, русском, английском и всех тюркских языках.

Научный журнал на основании решения Высшей аттестационной комиссии (ВАК) Министерства высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан от 8 мая 2024 года под номером 354/5; Он включен в перечень научных изданий, рекомендуемых кандидатам на получение ученых степеней доктора философии (PhD) и доктора наук (DSc) в области истории и филологии для публикации своих научных результатов по своим диссертациям.

**В ЖУРНАЛЕ ПУБЛИКУЮТСЯ
СТАТЬИ ПО СЛЕДУЮЩИМ
НАПРАВЛЕНИЯМ:**

- ✓ История социально-культурных отношений тюркских народов;
- ✓ Исследования тюркского мира;
- ✓ Диалектология тюркских языков;
- ✓ Геополитика тюркского мира;
- ✓ Изучение фольклора;
- ✓ Сравнительное языкознание и литературоведение;
- ✓ Литературные отношения и переводоведение.

КОНТАКТНЫЙ АДРЕС:

Почтовый адрес:

140104, Университетский бульвар,
15, город Самарканд, Узбекистан,
Научно-исследовательский
институт Тюркологии при
Самаркандском Государственном
Университете имени Шарофа
Рашидова

Телефон:

+998 91 527 68 22

+998 99 596 35 69

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya2025

Электронная почта:

turkologiya.samdu@gmail.com

Веб-сайт:

<https://turkologiya.samdu.uz>

ТРЕБОВАНИЯ К СТАТЬЯМ:

- К публикации принимаются статьи объемом 8-10 страниц;
- Структура статьи:
 1. Текст статьи должен быть выполнен шрифтом Times News Roman, размером 14 пунктов, слева: 3 см, справа: 1,5 см, сверху и снизу: 2 см; с межстрочным интервалом 1,15, формат листа A4.
 2. Название статьи, фамилия, имя и отчество автора(ов) должны быть написаны заглавными буквами в полном регистре.
 3. Должность, ученое звание, места работы(учебы), регион, Республика, номер телефона, адрес электронной почты и ORCID-номер автора(ов) должны быть указаны полностью.
 4. Аннотация должна состоять из краткого содержания и важности статьи, результатов.
 5. В начале каждой статьи, помимо языка, на котором написана статья, должна быть аннотация на 2-х других языках (на выбор – узбекский, английский, русский и турецкий).
 6. Аннотация должна содержать не более 120-150 слов.
 7. Внизу аннотации должно быть 7-10 ключевых слов, освещающих содержание статьи.
 8. Статья должна быть подготовлена в виде:
 - a) Вступление (Introduction);
 - b) Основная часть (Main part);
 - c) Результаты и обсуждение (Results and Discussions);
 - d) Выводы (Conclusions);
 - e) Литература (References) – в алфавитном порядке
 - f) Ссылка(сноски) приводится в скобках в виде фамилии автора – дата публикации – страница (Муминов, 2020: 25);
 - g) Рисунки, чертежи, таблицы, схемы нумеруются арабскими цифрами и обозначаются как «Рисунок». Знаки или указатели размещают под рисунком, в следующей строке, посередине и выделяют жирным шрифтом.
- Тема научной статьи, представленной автором (или соавторами), должна соответствовать рубрикам журнала.
- Статьи могут быть представлены на узбекском, английском, русском и всех других тюркских языках.
- Автор(ы) несут ответственность за научную обоснованность, достоверность и плагиат информации и доказательств, представленных в статье;
- Статьи рецензируются. В журнале публикуются только статьи, рекомендованные экспертами;
- Нерекомендованные статьи не публикуются и не возвращаются авторам;

“TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” DERGİSİNİN BÜLTENİ

Özbekistan Cumhuriyeti devletinin sosyal-eğitimsel ve bilimsel gelişme politikasının başarılı şekilde uygulanmasına yardımcı olmak amacıyla, Semerkant’ta düzenlenen Türk Devletleri Teşkilatının zirvesinde öngörülen karşılıklı ilişkilerin hızlandırılması için geliştirilen program ve projeleri uygulamak, bilimsel çalışmaları koordine etmek, Türkoloji alanında yürütülen araştırma çalışmaları Şeraf Reşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi, Uluslararası “Türkoloji Araştırmaları” dergisini tescil etmiştir. Dergi, Türk dili ve lehçeleri, Orta Asya Türk topluluklarının dil ve edebiyat ilişkileri tarihi, sosyo-kültürel alanlardaki bilimsel ve araştırma çalışmalarının sonuçlarını yayınlamayı amaçlamaktadır. Dergimizde editör kürsüsü, araştırma, bilim dünyasından, inceleme ve tanıma, bilimsel konferans, genç araştırmacı, hatıra, yıldönümleri gibi sütunlar yer almaktadır. Özbekçe, Türkçe, Rusça, İngilizce ve tüm Türk lehçelerinde yazılmış makaleler kabul edilmektedir.

Bilimsel dergi, Özbekistan Cumhuriyeti Yükseköğrenim, Bilim ve İnovasyon Bakanlığı’na bağlı Yüksek Kabul Komisyonu’nun 8 Mayıs 2024 tarihli ve 354/5 sayılı kararına esasen; tarih, filoloji alanlarında Felsefe Doktoru (Doktora) ve Bilim Doktoru (DSc) akademik derecesini almaya aday kişilerin tezleri dolayısıyla bilimsel sonuçlarını yayınlaması tavsiye edilen ilmi yayınlar listesine dâhil edilmiştir.

DERGİ AŞAĞIDAKİ ALANLARDA MAKALELER YAYINLAMAKTADIR:

- ✓ Türk Dünyasındaki sosyo-kültürel ilişkilerin tarihi;
- ✓ Türk Dünyası araştırmaları;
- ✓ Türk Lehçeleri diyalektolojisi;
- ✓ Türk Dünyasının jeopolitiği;
- ✓ Folklor çalışmaları;
- ✓ Karşılaştırmalı dilbilim ve edebiyat çalışmaları;
- ✓ Edebi ilişkiler ve çeviri çalışmaları.

İLETİŞİM ADRESİ:

Posta adresi:

140104, Üniversite Bulvarı, 15,
Semerkant şehri, Özbekistan, Şeraf
Reşidov adına Semerkant Devlet
Üniversitesine bağlı Türkoloji
Araştırmaları Enstitüsü

Telefon:

+998 99 582 93 81

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya2025

E-posta:

turkologiya.samdu@gmail.com

İnternet sitesi:

<https://turkologiya.samdu.uz>

MAKALE YAZIM KURALLARI:

- Makale 8-10 sayfada sunulur;
- Makale'nin yapısı:
 1. Makale metni Times New Roman yazı tipinde, 14 punto büyüklükte, sol kenarından 3 cm'lik, sağ kenarından 1,5 cm'lik, üst ve alt kenarından 2 cm'lik boşluk bırakılarak, tek sütun olarak, 1,15 satır aralığında, A4 boyutunda hazırlanmalıdır.
 2. Makalenin başlığı, yazar(lar)ın soyadı, adı ve baba adı tam olarak büyük harflerle yazılmalıdır.
 3. Yazar(lar)ın pozisyonu, akademik ünvanı, çalıştığı (öğrendiği) yer, bölgesi, cumhuriyeti, telefon numarası, e-posta adresi ve ORCID numarası eksiksiz olarak verilmeli.
 4. Özet, makalenin amacını, önemli bulgularını ve sonuçlarını içermelidir.
 5. Her makalenin başında, makalenin yazıldığı dilin yanı sıra 2 dilde de (isteğe bağlı olarak Özbekçe, İngilizce, Rusça ve Türkçe arasından seçilecek) açıklama bulunmalıdır.
 6. Özet, 120-150 sözcüğü geçmeyecek şekilde yazılmalıdır.
 7. Özeti alt kısmında makalenin içeriğini tanımlayacak en az 7, en fazla 10 anahtar kelimeye yer verilmelidir.
 8. Makale, aşağıdaki formatda hazırlanmalıdır:
 - a) Giriş (Introduction);
 - b) Ana bölüm (Main part);
 - c) Sonuçlar ve tartışma (Results and Discussions);
 - d) Sonuçlar (Conclusions);
 - e) Kaynakça (References) alfabetik olarak sıralanmalıdır;
 - f) Bağlantılar (dipnotlar) yazarın soyadı - yayın tarihi - sayfa şeklinde parantez içinde verilecektir (Muminov, 2020: 25);
 - g) Resim, çizim, tablo, diyagramlar "Resim" olarak Arap rakamları ile kaydedilir. İşaretler resmin altına, bir sonraki satıra, ortaya yerleştirilir ve koyu yazılır.
 - Yazarın (veya ortak yazarların) sunduğu bilimsel makalenin konusu dergi sütunlarıyla örtüşmemelidir.
 - Makaleler Özbekçe, İngilizce, Rusça ve tüm Türk dillerinde gönderilebilir.
 - Makalede sunulan bilgi ve kanıtların bilimsel dayanağı, güvenilirliği ve intihalinden yazar(lar) sorumludur.
 - Makaleler hakemli olacaktır. Dergide sadece uzmanlar tarafından tavsiye edilen makaleler yayımlanır.
 - Talep edilmeyen yazılar yayınlanmayacak ve yazarlarına iade edilmeyecektir.
 - Derginin 1 sayısında yazarın sadece 1 makalesi yer alacaktır.

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL
RESEARCH”

ULUSLARARASI “TÜRKÖLÖJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL
DERGİSİ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Muharrir:

Musahhih va texnik muharrir:

Norxo‘ja Choriyev

Rahmatulloh Shokirov

2025-yil 20-oktabrda tahririy-nashriyot bo‘limiga qabul qilindi.

2025-yil 24-oktabrda original-maketdan bosishga ruxsat etildi.

Qog‘oz bichimi 60x84.1/16. «Times New Roman» garniturası.

Offset qog‘ozı. Shartlı bosma tabog‘ı –9.

Adadı 15 nusxa. Buyurtma №742

SamDU tahririy-nashriyot bo‘limi bosmaxonasida chop etildi.

140104, Samarqand sh., Universitet xiyoboni, 15.

ISSN 2992-9229

9 772992 922004